

Анна Покровская

ДРЕВЕН РИМ

КАК СА ЖИВЕЛИ
РИМЛЯНИТЕ?

- ХРАНА И НАПИТКИ
- „ХЛЯБ И ЗРЕЛИЩА“
- КОЛКО СТРУВАЛИ РОБИТЕ
- ПИРОВЕ И СВАТБИ
- НА КОГО СЕ МОЛЕЛИ ЛЕГИОНЕРИТЕ
- СТИХОВЕТЕ НА КАТУЛ

Издателство
 ПАРИТЕТ

РУСКИ КНИГИ НА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

Анна Покровская
ДРЕВЕН РИМ
КАК СА ЖИВЕЛИ РИМЛЯНИТЕ

- храна и напитки
- „хляб и зрелища“
- колко стрували робите
- пирове и сватби
- на кого се молили легионерите
- стиховете на Катул

© Анна Покровская
© Издателство „Паритет“
Горанка Цветкова – превод
Лиляна Мандаджиева – редактор

Тази книга обединява свидетелствата за римляните и съвременните археологически открития. Авторът успява да предаде неувяхващото очарование на Рим и да осветли живота на неговите управници и жители с културните им традиции, религиозни вярвания, образователна система, семейна уредба, пристрастия и забавления.

Ако читателят се пренесе в миналото, ще знае къде да отседне, как да се облече, как да се държи на официален обяд, какво да прави в амфитеатрите, на пазара и в обществената баня, от какво да се пази по улиците на Вечния град... Ще добие представа как малкото селище се превръща в град, как римляните завладяват половината свят и защо империята процъфтява толкова дълго време, но в крайна сметка загива. Книгата съдържа множество илюстрации, които ще му помогнат да разбере по-добре своеобразието на тази толкова отдалечена от нас епоха.

Всички права са защитени. Никаква част от тази книга не може да бъде възпроизведена в каквато и да е форма без писменото разрешение на притежателя на авторските права.

ISBN 978-619-153-261-2

ОТ АВТОРА

Аз съм от хората, изкушени от историята. Особено ме привлича историята на средновековна Англия и Древен Рим. За мен тези два периода си приличат невероятно – дали са страшно много на човечеството. Англия – онова, което днес наричат свобода и либерализъм. Великата харта на свободите позволила на Англия да бъде векове наред най-силната държава в света, двигател на прогреса и ориентир за другите страни.

В Древен Рим винаги ме е привличала не историята, която учехме в училище (войни и битки, управници и философи), а онази, която е свързана с живота на хората. Как са живели хората в Древен Рим? Дълго издирвах интересни факти и истории за това и събрах множество разкази, които искам да споделя с нас. Задачата на тази книга е да разкаже за всекидневния бит на древните римляни – за тяхната храна и дрехи, за водоснабдяването им, за предметите, които са ги заобикаляли. Книгата не представлява систематичен курс по история и не може да замени речниците и помагалата в тази област. Нейната задача е съвсем друга – да отговори на въпросите как са се съотнасяли помежду си историята и битът в Древен Рим, как е изглеждал човешкият живот в контекста на битовите реалии. Обичайно се смята, че облеклото или менюто нямат отношение към обществената дейност на човека и не дават основание да се съди за неговите възгледи. Такава връзка обаче съществува и тя трябва да бъде дефинирана и обоснована.

Някой може би ще попита защо изобщо трябва да се обръща такова внимание на древните римляни? Отговорът е: защото в Европа те продължават да са с нас. Техните съкровища, произведения на изкуството, различни предмети на бита се съхраняват в нашите музеи. Древните

сгради и съоръжения до ден днешен определят до голяма степен пейзажа на Рим: триумфалните арки на Тит и Константин са най-известните в града; Колизеумът, построен с богатствата, добити от победата в Юдейската война, се посещава от милиони туристи; изумителният Златен дом на Нерон, останал под земята, продължава да е отворен за проучване. И извън Вечния град, из цялата империя, се виждат ясно следите от дейността на неговите хора – в мрежата от пътища, в планирането на градовете, в наименованията на населените места (британските селища, чието име завършва на „честър“, най-вероятно са разположени на мястото на бивш римски лагер – „кастра“). А достигналата до нас древноримска литература – от любовната лирика до велеречивия епос, от историческите трактати до тщеславните мемоари – остава една от най-впечатляващите и достойни за огромно внимание.

Анна Покровская

Част I.

ИЗВОРИ И НАЧАЛА

Възникването на Рим

Необикновената история на Рим е история на превръщането на шепа селски къщурки през VIII и VII век пр.н.е. в огромен мегаполис през I век от н.е.

В темелите на град Рим лежи убийство. През 753 г. пр.н.е. братята близнаци Ромул и Рем оглавили малка група бегълци и отцепници и издигнали отбранителни укрепления около едно селце, на което било съдено на стане столица на империя, простираща се от Шотландия до Сахара и дори по-надалече. Не минало много време обаче и радостта на първите заселници била помрачена от трагедия. Близнаците се скарали и Ромул убил брат си.

Скоро на главата му се стоварило решаването и на други въпроси. Ромул разполагал с не повече от шепа предани хора. Кой щял да състави населението на замисления от него град? Отговорът се оказал прост: всички желаещи. Ромул провъзгласил своя град за „убежище“, готово да приюти всеки изгнаник и скитник, всеки избягал роб и престъпник, готов да се засели в него. Рим възникнал като град, населен изключително от нуждаещи се от убе-

„Отвлечането на сабинянките от римляните“.
Себастиано Ричи, ок. 1700 г. Музей Лихтенщайн

жище – в древното разбиране на този термин (което впрочем не се различава особено от днешното).

И така, с мъжете бил намерен изход. Откъде обаче се взели жените, без които в новообразуваното господарство нямало да има нито съпруги, нито майки? Тук Ромул прибегнал до хитрост. Той поканил някои от съседните племена на езически празник и по време на пира дал сигнал на своите хора да грабнат и отвлечат жените, намиращи се сред гостите. За много писатели и художници през следващите векове това събитие, известно като „похищението на сабинянките“, станало образ, в който се съединили насилие, похот и циничен политически прагматизъм.

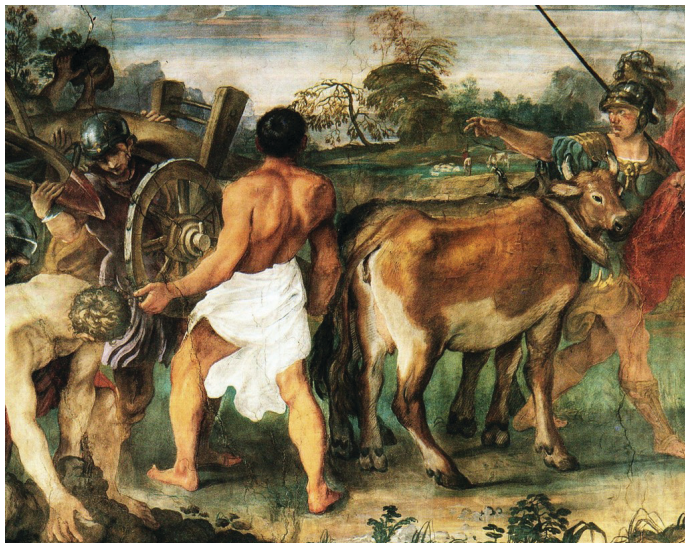
Ние не знаем доколко е правдива цялата тази история. Датировката на основаването на Рим – 753 г., дължим на усърдните, но честно казано, слабо достоверни изчисления, направени пет столетия по-късно от римски учени, които също се опитвали да изяснят кога точно е започна-

ла историята на града. Във всеки случай тяхната версия не противоречи на сведенията, получени в резултат на археологически разкопки. При това трябва да сме наясно, че Ромул е толкова исторически персонаж, колкото и английският митологичен вожд крал Артур.

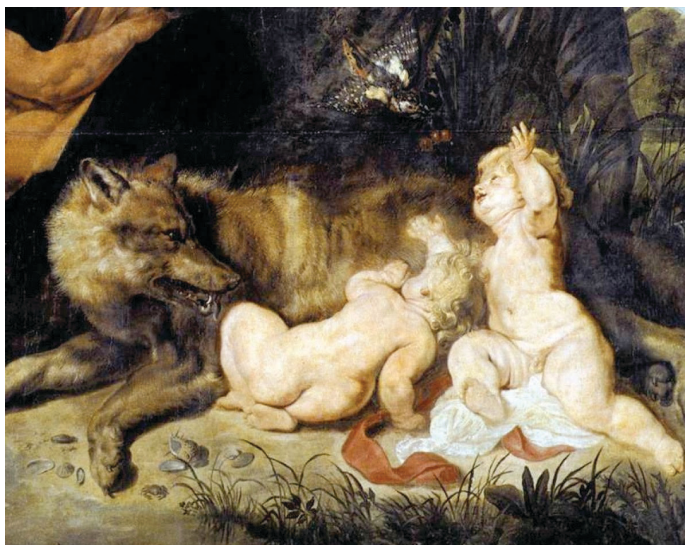
Към началото на V век пр.н.е. малките поселения се разраствали и обединявали в по-компактно сдружение, заобиколено от отбранителна стена. По това време, изглежда, вече се различавали четири отделни района, или квартали, на града: Субура, Есквилин, Колина и Палатин. Хората в тези райони вероятно са смятали, че тъкмо тяхното местенце е сърцето на Рим, също като силно привързаните към своя квартал парижани. Защитното съоръжение, така наречената Сервиева стена, с която били обхванати и четирите района, се простирала на близо пет мили и половина.

Поколения римляни се раждали и си отивали, така и без да видят никакви значителни и поразителни промени в своя примитивен начин на живот. Постоянната война в Италия изтощавала енергията и ресурсите на римляните. Чак до III век пр.н.е. не се наблюдавали никакви съществени новости в това бавно и монотонно прибавяне на къщурки и простички едноетажни сгради. После картината започнала да се мени с все по-нарастващи темпове. Войните с Гърция в Южна Италия и завоюването на Сицилия в Първата пуническа война срещу северните африканци от Картаген (264 – 242 г. пр.н.е.) за първи път срещнали римляните с гръцката архитектура. Тя им направила толкова дълбоко впечатление със своето изящество и очарование, че започнали да пренасят в Рим гръцки статуи като военни трофеи.

Втората голяма война с Картаген им коствала огромни загуби. Но възстановяването било бързо. Римските войски доказали своята непобедимост, потокът от военни плячки към Рим ставал все по-пълноводен. Междувременно настъпили и някои местни подобрения.

Основаването на Рим. Фреска на Анибале Карачи, 1589 – 1592 г.

Рубенс. „Ромул, Рем и вълчицата“, 1616 г.
Фрагмент, Рим, Капитолийски музей

Съдържание

ОТ АВТОРА.....	3
----------------	---

Част 1. ИЗВОРИ И НАЧАЛА

Възникването на Рим	5
Етруските – тайнствените предшественици на Рим	12
Къде изчезнали самнитите?	25
Войната на Рим с траките	32
Каква била причината за конфликта между Рим и Картаген.....	37
Народи и племена, унищожени от Древен Рим.....	44

Част 2. С КАКВО СЕ ЗАНИМАВАЛИ И КАК ЖИВЕЕЛИ РИМЛЯНИТЕ

Облеклото на римляните	50
Римското общество: патриции срещу плебс	59
Кухня и приготвяне на храната	67
Пирове	71
Какви пари използвали римляните	75
Колко работвали и за какво харчели римските легионери	77
Как се правели сватбите в Древен Рим	80
Древноримски изобретения, които ползваме до днес	85
Колко стрували робите в Древен Рим	91

Част 3. СЪБЛАЗНИТЕ НА РИМ

Забавления	101
Сценично изкуство.....	101
Спортни игри.....	103
Надбягвания с колесници	104
Триумф	108
Терми.....	110
Защо римляните ходели на баня?.....	110

Субура – разблудният район на Древен Рим	119
Настолни и хазартни игри в Древен Рим	124
„Хляб и зрелища!“	129
Стиховете на Катул	136
Как псували древните римляни	140
Безумията на Калигула.....	144
Главната отровителка в Древен Рим	148

Част 4. УПРАВНИЦИТЕ НА РИМ

Народният цар на римляните Сервий Тулий	155
Тарквиний Горди. Унищожаването на царската власт в Рим.....	161
Как изглеждал тронът на римските императори	167
Диоклециан – от роб до император.....	172
Няколко мита за Юлий Цезар.....	177
Най-могъщата жена в историята на Древен Рим.....	182
Как император Константин покръстил Рим	188
Епохата на войнишките императори	193
Как династията на Северите управлявала Рим	196

Част 5. РЕЛИГИЯТА И ВЪЗГЛЕДИТЕ НА РИМЛЯНИТЕ

Традиционни вярвания	203
Какви религии изповядвали римляните	207
Защо в Рим преследвали християните	211
На кого се молели римските легионери	217
Сатурналии. Издевателството на легионерите над Христос.....	222
Какво се случило с Пилат Понтийски след убийството на Христос	227
Какво станало с дрехите на Христос и с екзекуторите му	231
Как се появила Византийската империя.....	235
Мусолини и „фашистите“ от Древен Рим	244